

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-ниң Дээди Советинин органы

1963 чылда
үндөйлөткөчү

1963 ч.
ФЕВРАЛЬ
22
ПЯТНИЦА
№ 45 (5449).

Өртээ 2 көп,

Ыраккы Чөөн чүктүң балыкчыларының бедик хүлээлгези

1963 чылда балык тыважымын болгаш балык продукцияны бугурунун планна хуусаа бетинде күөсүдир дээш социалистик чарышты калбартырып кыйгырган Ыраккы Чөөн чүктүң балыктаар суулоорларын ажилчыларының, балык үлетпүрүнүң бугурулгелеринин ажилдакчыларының болгаш балыкчы колхозчуларынның инициативазын СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели чүгүлдү деп санаан.

Эрткен чылын Ыраккы Чөөн чүктүң балыкчылары балык тыважымын болгаш балык продукцияны бугурунун планна хуусаа бетинде күөсеткен болгаш плавлаан ажыр чүс-чүс муң центнер продукцияны берген. Бу чылын олар балыкты болгаш далай продуктуларын 1962 чылда херек кырынга тыпканында бир миллион центнер хойну бугурур ужурут.

Бо чылдың онналдаларын чедишигинин күөсүдир дээш социалистик чарышты эгелешишкен, Ыраккы Чөөн чүктүң балыкчылары балык болгаш далай продуктуларынның тыважымын планна хуусаа бетинде, 1963 чыл-

дың декабрь 1-де күөсүдир, чыл планнада ажыр беш чүс муң центнерден эвээш эвес балыкты тудар деп созуу партига болгаш хуусаа берип турар. План күөсеткенин чалгыс-даа бугурулгелер, чалгыс-даа корабь чок болган турарын чедип алыр созулган олар боттарының мурунуга салган.

Бо бедик хүлээлгелерин бугурулгелерге, суулоорларга, балыктаар колхозтарга, край болгаш область чөвүлде хурадаларына чугаалашып көргөш, Ыраккы Чөөн чүктүң балыкчылары 1963 чылда бассейнд, бугурулгелер, балыктаар колхоз, судно бугуруу планна хуусаа бетинде күөсүдир дээш социалистик чарышты организастарыне Совет Эвилелинин балык үлетпүрүнүң бугурулгелеринин, балыкчы колхозчуларын кыйгырган.

СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Ыраккы Чөөн чүктүң балыкчыларының инициативазын бугу тала-биле деткин-рин сумелзэн. (СЭТА).

СОҢГУЛДАГА ОРГАНИЗАС-ТЕХНИКТИГ БЕЛЕТКЕЛ

РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш чөп-чөп Советтеринге соңгулда хууңу—март 3-жү улам-на чокушуп-лап орат. Тываның ажылчы чону бугу Россия Федерациязының ажилчы чоннары-биле кады СЭКП-ниң ХХII съездинин төөгүлүг шийтирилери күөсүдир, бистин чуртубууска коммунизмин тургузар херекке бугу күштерин болгаш аргаларын бербишкен, РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш бистин республиканың район, хоорай, кедээ база суур Советтеринге соңгулда чорудар ол алдарлыг хүнге утуштур бодунун Коммунист партиязын болгаш Совет чааан долганыр улам-на сырый каттыжып турарлар.

Россия Федерациязының Дээди Советинге соңгулда талазы-биле Тываның № 846 соңгулда округунда депутаттын кандидатына Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумун секретари Сергей Хочекович Красныйн, а ол ышкаш Тыва АССР-ниң чөп-чөп Советтеринин депутаттарының кандидатына Кызыл-Хавак шахтазының шахтери Андрей Тагба, Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунун саачызы Монгуш Манай, Кызылдың № 11 школарының директору Василий Клошин болгаш олар ышкаш өскө-даа боттарының хай-хей өй-не төлөткү оларын, кыстарын ажилчы чоннар депшиди алганнар.

Депутаттарын кандидаттары дээш алууну ажилчы ам улус-биле калбарган. Муң-муң агитаторлар, бугурулгелер кижилер кандидаттарының намдарларын, бадылаашкынын чуртубууларын соңгулчуларга таныштырган, СЭКП-ниң ХХII съездинин, Төп Комитетин оң даразында болгусулан Плениумунуң салган сорудагаларын амдыралга боттандырамынче оларын организастап турар.

Пропаганда болгаш агитация ажилды-биле чегелештир соңгулданын, оң техниктиг бедикелдерин организастаар талазы-биле ажил чамдык районнара эки чорутууну келген. Соңгулданын округ, үчүстөк комиссияларын чогуур үезинде тургузары, соңгулчуларын даяныштырып кылыры, соңгулда участокарларын дерип шимээр чегелеш ажилдарын Бин-Хемнин, Өвүрүнүң, а сөөлүгү уде Улут-Хемнин район болгаш кедээ Советтери багай эвес чорудуп турарлар.

Оң-биле чегелештир соңгулданын организастаа-техниктиг бедикелдерин чорударга. «Тыва АССР-ниң ажилчы чоннар депутаттарының район, хоорай, кедээ болгаш суур Советтеринге соңгулда дугайында Дурмуң» хажыткан фактылар чамдык районнара илерез. Тандының райкүсүмү Кара-Хаак, Черби база Бай-Алак суурларга соңгулда участокартын февраль 5-ке чедир тургузар ужурут турган. 18-ке чедир хожаудаткан.

Республиканың наймысдалы Кызыл хоорайга соңгулчуларын даяныштыр чедир кылбаанында 3000 чыгам кижин алаа кырышкан болган. Хоорайнын чүгле трактор-орук округуна, тодаргайлаарга, сүт заводунун девискеринин чөөк-кавынча бөйсү алаан каш кижин немедле даңыга катап кыргар турган.

Улут-Хемнин Эйдиг-Хем соңгулда участогуна 1945 чылда төртүтүнген кижилерин турттугун ай, хүнүг даңыга демгеледерин чорук база илереттинген. Ол чылда чүгле маргүшү хүнүгө чедир төртүтүнген кижилер даңыга кырыр ужурут болгай. Тес-Хем райкүсүм соңгук-

чулар санын округтар айы-биле тодарайт албайн соңгулда бөлеттендерин кандидаттарын бүртүккөш, 100 кезек бөлеттендерин үрөш база бөлеттендерин ыраккы Кунгуртуг болгаш У. Шынаа участокарга февраль 20-ге чедир хүлээди бербээ.

Соңгулда кампаниязының чорудулганында үстүнде ышкаш четпестерин шийтирилг чылдары ам шынгыны негетинип турар. Соңгулданын организастыг талазы — ол дээрге политиктиг чүгүлгө ажил болур. Хамыктын мурунда соңгулчуларын даянышты хынаар ажилды бугу-ле соңгулда участокартына өң дүргөн доозуп, соңгулчуларын санын соңгулда округтары бугурунун айы-биле тодаргайлаар, соңгулда бөлеттендерин долдуруп бүртүккөш, ылангы ыраккы соңгулда участокартына оларын чедирер, өскө-көр чорут кижилерге бадылаар арганын шынгалыштын тысырын чедип алып херек. Ажилының, калдык-жыланын айы-биле база өске-даа чылдаганнарын ужурунда соңгулда участокартына боттары кээш шыдаас соңгулчуларын илерезип, оларын бадылаашкынын үчүстөк комиссияларының кежигүнеринин хүлээн алырыга эпитг байдалдарын амдыраштан бөлеткээр чүгүлгө.

Ам бугу Советтеринин депутаттарына кандидаттар хамаарышкан соңгулда округтарына бүртүккөш-тирилген. Партия, совет, профивилел, комсомол организастарына болза кандидаттарын соңгулчулар-биле ужуражышкын хурадаларын бугу-ле чегелештир политиктиг болгаш организастыг бедик делнеге ээтирлерин хандыр хүлээлгелер. Советтеринин күсүмнари соңгулчуларын берген чагыларын хынамчылы өөренип, түнөп көөр, оларын херек кырынга боттандыраларын тодаргай хемчегелерин соңгарылашышкын чочка алып ужурут.

Округтарын, ылангы участокартын соңгулда комиссияларын кежигүнеринин эрге, хүлээлгезин таныштырып, техниктиг сургаалдарын берип, бадылаашкын хүнүнде соңгулчуларга бөлеттендерин тысымынын, бадылаашкынын түнүгелерин үндүрүрүн, протоколду бижилеринин турмурун оларга өөрдир ажилды ам эгелезе чотур.

Россия Федерациязының Дээди Советинге болгаш чөп-чөп Советтерин боттарынын төлөөлчелерин бадылаар соңгулчуларын политиктиг эргезин боттандыраларына таарымчалык байдаларын тургузар төлөөлгө, район, кедээ Советтеринин күсүмнари болза бадылаашкын чорудар бажындарын, кабылаларын эйге эпитг кылдыр дерип тургузарыне, соңгулда комиссияларына бугу-ле документилерин, соңгулда харажаттарын, тама чүгүн дөш, өске-даа чүгүлгө чүлдерин хандырамынче салгы салып, бадылаашкынын бугу протоколдарын мартын 4-тен эрттирбей чедиринин планын участо соңгулда комиссиялары-биле кады чогадыр, ол комиссияларын эргезинге харылаарын чепсектерин бүртү хандыр, автомобиль, аът транспорту-биле оларын хандырарын организастаар хүлээлгелер.

Районнарын, хоорайнын партия, совет болгаш хай-ниити организастары болза соңгулда кампаниязынын үезинде болгаш бадылаашкын хүнүнде соңгулчуларын ортузууга культура-массалык ажилдарын, чонун амдырал хандырылганын эки-жидер хемчегелерин боттандыр ужурут.

Улустуң бузулбас чаңгыс-эви

КАЛИНИНГРАД (Москва обл.) февраль 20. (СЭТА). Калининградтын В. И. Ленин аттыг Культура бажынында соңгулда мурунун хурам байырыг байдалга эрткен. Аңаа Калининград соңгулда округунун демакстринде бактаал турар бугурулгелерин төс чүс ажыг төлөөлчелерин кырышкен. Хурадын киржикчилери ол соңгулда округунун талазы-биле Россия Федерациязының Дээди Советинин депутатына кандидат кылдыр бүртүккөш, СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнеринге кандидат, ВЦСПС-тиң даргазы В. В. Гришин залга кестүп кээрге чылым-биле уткаан.

Бүзүрттирген кижин—В. И. Гурьянын индирге бир дугаарында үнген. Улустуң бугурулгелеринин коллективтеринде бедик политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрүшкүнүң дугайы херечелес турар дыка хөй тода фактыларын ол бодунун чугааныга көргүскөн болгаш В. В. Гришин намдары-биле чылганнарын таныштырган.

— Виктор Васильевич Гришин болза бистин республиканың эрге-чаргызынын Дээди органын делегатына төлөткү кандидат. Эш Гришин дээш боттарының бадылаашкынын март 3-те чаңгыс эпиткелди бээрине округтук бугу соңгулчуларын кыйгырып тур мен — деп оратор чугаалаан.

Коммунист күш-ажылчы бераданын удурутчузу В. Д. Егоров, № 1 ортакш школын бажымы О. И. Старушина, слесарь-декальщик С. С. Павлов, пөс-таавы фабриказын ажилдакчымы, коммунист

күш-ажылдык шалыпчымы комсомолчу Т. Медведева, профивилелин замод комитетинин даргазы С. И. Данилов, партиянын хоорай колхозин секретари А. Д. Катаева олар хурадалга база саяал бергенер. Олар боттарының коллективтеринде күш-ажылчы чедишигиниң дугайын даянып, депутаты кандидаттын ажил-чорудулганын дугайын чугаалап, соңгулдаалар хүнүнде эш В. В. Гришин дээш чаңгыс эпиткелди бадылаарыне округтук соңгулчуларын кыйгырып турганнар.

Оң соонда В. В. Гришин соңгукчуларга чүге чугаалаан. Оң чугаанын олурушканын эйги-биле уткаан. Аңаа көргүскөн бедик иделгел дээш соңгукчуларга чуректи ханымзыдан өөрүп четтиргенин илерезип, депутаттын хүлээлгезин алдарымы-биле күөсүдир дээш күштерин болгаш энергиязын харамнамазын В. В. Гришин чылганнарга бугуруткен.

ТАШКЕНТ, февраль 20. (СЭТА). Республиканың наймысдалының Демир орук соңгулда округунун соңгукчулары Узбек ССР-ниң Дээди Советинин депутатына бодунун кандидатына, СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнеринин Төп Комитетинин бирги секретари Ураф Рашидович Рашидов-биле ужурашканын.

Бүзүрттирген кижин М. С. Лебединская депутатка кандидаттың намдарын чугааламышы, Ш. Р. Рашидов болза партиянын болгаш улустуң шынчы огу, ол бистин чуртка коммунист тургузушкунуң хемчегелерин болгаш энергиязын болгаш энергиязын үндүрүп турар деп демгеледи.

Хурадалга тепловоз депозитун машинист-инструктор В. А. Барюков демир орук транспортуң инженерлеринин Ташкент институтунун ректору М. Ф. Прасолов, ажилчин бөтөнчөк Я. Хамидулин олар саяал бергенер. Чурттуг улус ажил-агым хөжүдүрүне совет улустуң чедип алган улус чедишигиниң дугайын, СЭКП-ниң ХХII съездинин айтканын коммунист инициатива тургузушкунуң хемчегелерин болгаш энергиязын үндүрүп турар деп демгеледи.

Хурадалга тепловоз депозитун машинист-инструктор В. А. Барюков демир орук транспортуң инженерлеринин Ташкент институтунун ректору М. Ф. Прасолов, ажилчин бөтөнчөк Я. Хамидулин олар саяал бергенер. Чурттуг улус ажил-агым хөжүдүрүне совет улустуң чедип алган улус чедишигиниң дугайын, СЭКП-ниң ХХII съездинин айтканын коммунист инициатива тургузушкунуң хемчегелерин болгаш энергиязын үндүрүп турар деп демгеледи.

Хурадаларын соңгукчулар ам соңгулданын участо бугурулгелер чорудуп, кандидаттарына боттарының чаңгыларын берип турарлар.

Илеткелчи оң мый эш С. Х. Красныйнын ажил-чорудулганын дугайын чугаалааш, соңгулда хүнүнде оң кандидаттары дээш бадылаашкынын бээрине бугу соңгукчуларын кыйгырган.

Хурадала бир дугаарында колхозтун мурунунда эш Самбылдай ас алгаш, мал ажилынын ийити байдалыга доктаган.

— Бистин хойжуларымыс бо соңгуде чедир оондан 2 муң аяк хойну, 430 ажыг өштүңү чаш төлү бүртү камгалап алган. Бистин девискериниң тарын улгатканын барымдалаш, 68 колданаарга кыштал турар малдарымыс кыштал мөдир чыл ажыры-биле бодуларын хемчегелерин ап турар бис—деп, ол чугаалаан.

Малдың чаш төлү камгалап алар талазы-биле оңа үлгелерин ажилдап турар Кам-Дыт бригаданың хойжулар К. Денин-оол, Сенден, Бора-Шайда Т. Өчөй ышкаш өске-даа хойжуларын чедишигиниң ол база демгеледи.

Солтур, Бора-Шай школарынын ооар ажилын бөлеткен турар колхозчу Көпөжик, Дамбу олар удуруткан кайымы-даа 12 кижин эставетт зөөлөннари чедишигиниң эш Самбылдай база чугаалаан.

Солтур школарына паван баугаар бөлеткээр ужурут 1200 кубометр мыйты хүлээди берген, а Бора-Шай школарына 480 ажыг кубометр мыйты хал бөлеткен болгаш артка 300 ажыг кубометрин чөөкү хүнерде эвено дужаар деп турар. Ол-ла колхозтун эш М. Өчүр-оол удуруткан 1500 кубометр тулук мыйти бөлеткээр 14 кижин эставетт зөөлүгү улаштың 60 хууун машина ортууда сөөртүп алганын оратор база демгеледи.

Колхоз бирги кварталда күрүнеге 30 тонна сүт садар турган, 17 тоннаны саткан, 16 тонна эт планна күөсүдир-биле 40 хаванын сөп бөлеткээр болгаш 140 шарыны семиртилгезе тургусканын чугаалааш, соңгукчуларынга өттүткенин өй-айде кээп кылып берип турарын депутаттын кандидатына эш Самбылдай чагаан. Колхозтун мал чевнерин бөлеткен, тараа чарылаарына хемчегелерин болгаш энергиязын үндүрүп турар деп демгеледи.

Бо хүнерде соңгукчулар орту-зунда агитаст-массалык ажилдарын күжөшкөшүнүн чорудуп турар. Чөөн-Хемчиктин СЭКП-ниң ХХII съездин аттыг колхозта агитатор Монгуш Манай-ооло, өй Обустун ады ам бистин республикада билингер апарган. Ол колхозчуларын бажындарына бо-за чед берген, соңгулданың дугайын, партиянын иштик болгаш аштыктык политиказын колхозчуларга тайылбырлап таныштырган олурар.

ЧУРУКТА: агитатор Монгуш Обус (ортузуна турар) колхозчу Ондар Бауу-Доржуңун өй-булээниң беседэ кылып турар.

Фотогу В. ЛУТКОВТУУ.

БЭДЧ-ниң күөсүмунуң кежигүнерин биле Н. С. Хрущевтун ужурашканы

Февраль 20-де Кремльге СЭКП ТК-нын Бирги секретари, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев Бот-бодунга экономика-тиг дуалаажыга Чөвүлелинин Күүсөчү комитетинин кежигүнерин биле ужурашкан. Олар күөсүмуну Москвага болган дөртү хураалыга кырышкынар.

Ужуражышкына Болгариянын Улус Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы С. Тодоров, Герман Демократтыг Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы Б. Лейшер, Венг Улус Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы А. Апро, Мөөд Арат Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы Д. Илолжам, Польша Улус Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы П. Ярошевич, Румын Улус Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралакчымы А. Бырладау, Чехословак Социалист Республиказын чазаның даргазын оралакчымы О. Шимучек кырышкен.

Ужуражышкына совет талаан СЭКП ТК-ның секретари Ю. В. Андропов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазын оралакчымы М. А. Лесюков болгаш өскелер-даа олуршкан.

Н. С. Хрущев биле Бот-бодунга экономика-тиг дуалаажыга Чөвүлелинин кежигүнеринин аразыга Бот-бодунга экономика-тиг дуалаажыга Чөвүлелинин кежигүнеринин чурттарынын экономика-тиг кады ажилдажылганын улам мый хөжүдүр болгаш бажылаарынын айткыларынын талазы-биле үре-түгелдеп, наймалчы беседэ болган.

Эш Тодор Живков Москвадан чанышкан

Болгариянын Коммунист партиязынын Төп Комитетинин бирги секретари, Болгария Улус Республиказынын Министрлер Чөвүлелинин даргазы эш Тодор Живков февраль 20-де Москвадан төртүн чүтүгө чанышкан. Эш Тодор Живков-биле кады БПТ ТК-нынин Политбюро-кады кежигүнер, БУР-пун Министрлер Чөвүлелинин даргазын оралак-

чымы И. Михайлов Болгарияга чоруткан.

Киев вокзалга болгар өштерин СЭКП ТК-нын Президиумунун кежигүнер, СЭКП ТК-нын секретари М. А. Сулов, СЭКП ТК-нын секретари Ю. В. Андропов болгаш өскелер-даа үдөн.

«Франция—ССРЭ» деп Нитилелдин президентин генерал Эрнест Петинин 75 хар хардааны-биле хол-

Генерал Эрнест Петиге Н. С. Хрущев, Р. Я. Малиновский байыр чедирген

Башкы Шарый-оол бодунун чугааныга эш Ойдуңтук дилезн деткин-вишкен, школын бус-биле чылдыр кылдыр дериптир бо чылын боттандыраларын балыкчыларын коллективинин мурунунда хүлээн алган.

Хурадала оң мый райпада парт-организациядан эш Доржу районун улуг өмчөл Ануфриев олар чүге чугаалааш, С. Х. Красныйнын кандидатуразын эйги-биле деткинвишкен, Хандагайты өмчөлгезинин, а ол ышкаш Өвүр районунун пекарназымын бажындарына бус-биле ооар дерилгелерин хандырар, мөлтөжиктерин чорудуп бот талазы-биле айткыны хамаарышкан организастарынын мурунуга тургузарын депутаттын кандидатын дилез турганнар.

Ужуражышкын хурадаларын киржикчилери эш Красныйнын чугаанын улуг күчөткөйтүлг дыйнаанар. Улуг иделгел дээш өвүрүдүлгелер өөрүп четтиргенин ол илерезишкен.

Чедип чылдыр өндүр улуг планнарын күөсүдиринин хөрөөлгө Тываның ажилчы чоннарын, оң инициатива Өвүрүнүң колхозчуларын кырып турар салымчынын дугайын, Тыва республиканың наймысдалы Кызыл хоорайнын чагай-жылдылганын дугайын тодаргай-биле таныштырып, база чедип чылды бешки чылымын планнын онналгаларын хуусаа бетинде күөсүдир, ылангыны инициатива мый хур кыжырып, оң чаш төлү бүртү камгалап алары, а ол ышкаш чакыры тарылгага үлгелер бөлеткелери дээш демседип улам-на күштерин өвүрүдүлгелерин ол кыйгырган.

Хандагайты суурну чагай-жылдылганын, оң электростанциянын дерилгезин чаргырткан, стурга мый суугар тускый автомашинаны салдып алырынга болгаш Хандагайты ортукам школын бус-биле чылдыр кылдыр дериптир дүзү көртүгөрин эш Красныйдан ол дилез.

С. ЛОПСАҢ.

«Элегес» совхоз эрткен чылын күрүнеге сүт садарын хүлээлгезин 107 хуу, эйти 101,8 хуу, мыйтыгы бода мал өстүрерин 101,5 хуу күөсеткен. Ол ышкаш «Коммунист херел» колхоз күрүнеге пландан ажыр 1000 тонна таранын саткан болгаш сүтү 100,6 хуу, эйти 100,8 хуу күөсеткен.

Нызыл туктуг кедээ Советте

Тандының райкүсүмү кедээ Советтеринин социалистик хүлээлгезин күөсүдирин түнөп берген. Бо талазы-биле Элегес кедээ Советтин (даргазы И. Кудряцев, секретари Л. Суркова) удурутлаамында ажил-агымларын көргүзү бедик болган.

«Элегес» совхоз эрткен чылын күрүнеге сүт садарын хүлээлгезин 107 хуу, эйти 101,8 хуу, мыйтыгы бода мал өстүрерин 101,5 хуу күөсеткен. Ол ышкаш «Коммунист херел» колхоз күрүнеге пландан ажыр 1000 тонна таранын саткан болгаш сүтү 100,6 хуу, эйти 100,8 хуу күөсеткен.

Чагай-жылдылга хамаарыштыр кедээ Совет чамдык хемчегелерин база организастаан. Чижээ, нитили-биле 4 муң мыйты тарып олтурган, 500 дерелчин метр чуртталга шөлүн ажилгалга кырып, сөч чыл школазын одалга системанын кады кылып дооскан, столовая база туттуган.

Элегес кедээ Советке хамаарышкан көргүдүлгелер бо чылдын январь-да база дээр болган. Социалистик чарышка тилезн ол кедээ Советте шийтир Кызыл тукту тывыскаан.

С. ТУШНОВ.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш күрүне албан черлеринин ажилдакчыларының профвүүлел обкомунун президиумунда

Тыва республиканын кедээ Советтеринин социалистик чарыжынын 1962 чылдың ийги чартымын түннелдеринин дугайында

Ажилчы чоннар депутаттарынын кедээ Советтеринин социалистик чарыжынын 1962 чылдың ийги чартында түннелдеринин талазы-биле кирген материалдарын көргөш, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш күрүне албан черлеринин ажилдакчыларынын профивилел обкомунун президиуму доктаал хүлээп алган.

Дараазында кедээ Советтерин социалистик чарыштын тилекчилери деп көргөн:

Чөөн-Хемчик районун Ийме кедээ Совети бирги черин ээлзэн (даргазы эш А. Аракчаа, секретари эш О. Өлөй-оол). Бичангаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин болгаш күрүне албан черлеринин ажилдакчыларынын профивилел обкомунун шийдири Кызыл тугун ол-ла районун Чадаана кедээ Советинде алган. Ийме кедээ Советинге тысырын шийтирди.

Өвүр районун Саглы кедээ Совети ийги черин ээлзэн (даргазы эш Тувет-оол, секретари эш С. Кара-Сал). ол кедээ Совети Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин болгаш күрүне албан черлеринин ажилдакчыларынын профивилел обкомунун Хүндүлөк бижик-биле шанданан.

Тес-Хем районун Самагалдай, Каа-Хем районун Ильянка, Танды районун Элегес, Тожу райга турган Азас кедээ Советтери чарыштын негелелерин күөсүдир болгаш ажил-агым, культура тургузушкунун удурутун экижерде талазы-биле улуг ажилды чорутканын демгеледи.

Оон-биле кады Районун-Хемчик районун Аксы-Бардык, Бин-Хем районун Алды-Өкк, Тес-Хем районун Берт-Дар, Улут-Хем районун Арыг-Узүү кедээ Советтери болгаш өске-даа чамдык кедээ Советтер социалистик чарышты чептес организастап, кедээ-де ажил-агым, культура тургузушкунун копкак удурутканын доктаалда база демгеледи.

Чедип чылды бешки чылымда улус ажил-агымнын планын күөсүдирин Советтеринин депутаттарынын болгаш совет активинин бугу күштерин угландырышкан, кедээ Советтеринин социалистик чарыжын удурут чорукту экижердин район, кедээ болгаш—суур Советтеринге дагыр деп доктаалда айткан.

КОММУНИСТЕРНИҢ БОЛГАШ ПАРТИЯ КЕЖИГҮНҮ ЭВЕСТЕРНИҢ БЛОГУ—УЛУГ ЧАҢГЫС ЭПТИҢ ИЛЕРЭЭШКИНИ ШЕМИНИҢ ШОЛБАНЫ

Ол болза Ховалыг Чимит-Серенович Сангыспаалар. Колхозчулар оңу шолбанын джирлер. Шыңаймай канчаар. Нитиниң ажал-херөөгө олут-чылың чок, ак-сеткилдиг баран болурун үлөгөр-чижөөл ол дерек кырыга көргүскөн-не болгай.

Оң аламы Чимит-Серен Шеминиң Даклай хундууниңе чалча халектикеп чораш. Хундунун малдын малдап, тараанын тарып, назынын эки үезин дорамчылашкын адаанга арттирген.

Ол болу база-ла амдыралын аламын ышаш кылдыр өтөө. Ол намы челип, эр бооп келген үед Октябрь революциянын салдары-биле Тывага өскөн национал-хосталгалыг революция тилдең болза-да, байлар боттарынын дерлинеңин чорутуу чүгө оодурутса-да, чонун күжүн халаска ажылаарын болдунар-ла арга-биле үргүчүлөн турганнар. Мыңаарда ол Ховалыгларын Делбирит-Чангы болгаш Шеминиң Эжи-Хелин сугларын халектин болуп чораш.

Алды чок кижжи аът халектер, андамын чок кижжи андамын ачылаар апар болгай. Кымдан айтыралың? Язым эш-өөрде чок-ла болгай, бар болза олар харамамыс-даа. А демги дээрликтерге челе берге, мыңа дээрлер: «Алдымын мунгай-ла сен, бир шаң тарадан тарып бер», «андамын-биле тараан тарып аллаан харын, а менде база бир шаңны тарып бөөр өвөспө!» Ам канчаар боор, өске арга чок болганда, халектин аар-даа болза төшөөрөк апар. Кочгут мангыстарын аспаанче халектик чок кижжи мнчаар чалгаар-ла кире бөөр. Куу чыстан эгелеш, ниги чыны эргилди, кыску доңлакка чедир дөр-беш шаң тара-биле хурей берген. Каан-халал, суг-тер, чыс-догу, өрт-халал дээр чүгү түрбөс дээр. Мыңды таарылагда кымын тарып алган тарадан курут каар сен, амдын чибилдери күзүн келтеш, «алды болган тараан кайлы?» дээр, хуртлаңын каапкан баалар. Оң келерее, одага өрелги бооп атып каар сен. Оңу ам төлөттөр чүгө чок болганда, келир чылын тараа тарып бөөр азы кышыр эртер халаска чыгы малап бөөр апар сен.

Ховалыг Чимит-Серенович Сангыспаанын амдыралынын эгелени доңчуз-биле көргүзгөргө мынды. Оңу оң үе-тергелери ашактар эки билди.

1922 чылда анык Сангыспаалар болуун үези Хандый-биле өг-бүлө туткан. Оларын каймы-даа ажылдыр-кежээ улус болгаш халектенни, халектикеп чораш, чоруту каш борбак малды-даа болу бергенер. Тывага революц-тутт өзү-чурунун чоруту неперер, чер болганга улам быжыкканын ачында. 1930 чылдар үезинде, байларын хөргөзгөн хавырып, алдыларга үлөп тураар үед, Сангыспаалар бир кымырак бени дууламчыга алганнар. Ядым өг-бүленин чыгы малынын эге үезинде ол болган.

Оң сонгаар-ла оларын амдырал-чурталгалын революц-тутт нам, чактын ачында улам-на экижил өгөдөн. Ала-чуртун Улуг дайымын чыларында олар фронтта хары угза безин 50 баш малды берген, оң сонга-ла ууктел чокка дуулап келгенер.

1950 чыл — Шеминиң ол колхозунуң тургустунган чылы. Ук чыл болза Ховалыг Чимит-Сереновичиниң амдыралына утундурубас улуг өөрүштүнүн чылы болган. Халектикеп чораш чылдарында анык Ховалыгын сагыжыга мынды бодалар болганчок-ла кирип кээр чораш: «Бистер, ядымылар айтты-мыналыг, үезин-хүезиниң, андамын-илерлерин болзувуса, демне-жижеш, тоттур тараа тарып чип турган болзувуса!»

Эзүлүг аас-нежитки чүгө дем-ниг, коллективтиг күш-ажыл-биле чедир амыр деп ол улам хандык-биле мөнер билген. Мыңаарда Ховалыг Сангыспаа болуун эш-өөр-биле калы төрөөн чериге чак колхозту органиасташкан. Колхозка 72 өрөгө кирген. Колхоз кежитүүнениң нигилештирген бүтү шөөр малы 330 баш болган. Оңу ажап өстүрери-биле Ховалыг Чимит-Серенович дүрөп алган.

Оң бөөр күш-ажылчы оң үш чылдар өрткөн. Бо аразында нитиниң малын менди кагалал өстүрө дээр эң Сангыспаа улам кымык ажылдап келген болгаш сеткил өөрүчүгү түнөөдөргө көргүскөн. Койжулап эгелешкен бөөр ол 700 ажыг баш койну колхозка азырап өстүрүп берген. Оң челе дүктү чик эт-үлөштүрүнүң бүдүргөлине чорутуу дээр. Чүгө өрткөн чылын безин чүгө хойга оваштар 100 хура-ганарын менди доруктуруп өстүргөн болгаш хой бүдүргөдөн 2,3 килограмм дүктү кырып алган. Хойгун ажаалгазын болгаш азыралын экижиткенин түнөө-

чүзү-биле ынчаар чугаалады. Ан-Довуранта бо улуг нибинат тудуунга Монгуш Кара-өөл келгеш, чүгө дамыл мергежилден андыга бызаччы, арматурици, п е ч н и к тускай мергежилдерин чедип алган. Бо чүгүл мергежилдерге 4-тен өрү разрядтарлыг.

Чоқта чаа РСФСР-нин Дээд Совединге болгаш чер-чер Советтеринге чонун төлөтпг оолдар, кыстарын депутаттарга кандидаттар кылдыр депшидип турда № 1 тудуу участогунуң бүгү ажылчылары, инженер - техниктиг амьданчылары боттарынын мурнакчы тудуу-жуларынын бирээзи, коммунистиг күш-ажылдык бригадасы деп беки атты Ан-Довуранта бир дугарында чаалап алган бригаданың бригадир Монгуш Чанда-нович Кара-өөлү район Совединиң депутаттыга кандидат кылдыр чакгыс үн-биле депшидип үндүргөнөр.

Чээрби төс харлыг анык эр Монгуш Кара-өөл бистин айбычылыс болуп, бистин бүзүрели-мисти шымынтырып шыдаар дээрин тудуу-жулар бымыр бүзүрели-биле идеп туралар.

Бо чылдың март 3-те, ан-доруанчылар Мон-гуш Чандакович Кара-өөл дээр чакгыс эп-сеткилдиг балылаашкынын бөзлөр.

ЧУРУНТА: дашчылар бригаданың бригадир Монгуш Кара-өөл, Т. САЯН-ООЛ. Фотоу авторнуу.

лиде ол ындам белик түнөөдөргө чедип алган. Шем-Бажмын эки олардыг ховаштарыга чал дургутунда 4—5 чедир олар солуп көжүп тургаш, хойжу болуун хойларын тергип кылдыр семитип алыр. Күзү тараа өг-дунга оларлар. Хой семис болуп, оң талу шымырак, харама чок. Чаш хураганнар азыраар эки шымыралыг ногаан ситенин бөдү бөлөткөп ап турар. Эрткен чыын ол үш тонна ногаан ситени бөлөткөп алган. Ам оозу-биле чаш хураганнарын, кужу кошмак хойларын азырап турар.

Ам оон 400 хойларын ийи чүс төртөн төрөөн, 242 чаш хураганнар менди доруктуп турар. Хойжунун идегелди дуулакчыны Хандый Дембиреловна хураганнар ажап доруктарына кайтамчык мергежээ. Колхозтун хой ажылын хөгжүлгөргө оң салымынын база-ла улуг болган.

Ховалыг Чимит-Серенович колхозка ажылдап келген чылдарынын дургутунда үргүчүлү мақтадып, шаңаалдып келген. 1956 чылда ол Бүгү-эвилелдин калга ажыл-агый делегелгенин чораш. 1959 чылда аны «Областын өн өки хойжу» деп атты тывыска. Мыңаарга чок чылын Тыва АССР-нин Дээд Совединиң Президиумун Чарын эзуаар «Тыва АССР-нин алдарыг хойжу» деп атты эң Х. Ч. Сангыспаага тывыска.

Алардыг хойжу 1963 чылда чүс хой бүдүргөдөн 110 хураган-ны өстүрүп алыр, хой бүдүргөдөн 2,4 килограмм дүктү кырып алыр деп хулаамнашкан, республиканың алдардыг хойжу. Өвүр районун «Торгалыг» колхозунуң кежитүүнү эң К. Ч. Шамакты болгаш болуун колхозунун чаржип турары «Искра» (Чөөн-Хемчик) колхозтун эң өн хойжуу Оңдөр Шаравиниң социалистиг чарыкка кыйгырган.

П. СЕРГЕЕВ. ЧУРУНТА: эш Х. Ч. Сангыспаа чаш хураганнар-биле. Фото В. Луктовтуу.

Ховалыг Чимит-Серенович колхозка ажылдап келген чылдарынын дургутунда үргүчүлү мақтадып, шаңаалдып келген. 1956 чылда ол Бүгү-эвилелдин калга ажыл-агый делегелгенин чораш. 1959 чылда аны «Областын өн өки хойжу» деп атты тывыска. Мыңаарга чок чылын Тыва АССР-нин Дээд Совединиң Президиумун Чарын эзуаар «Тыва АССР-нин алдарыг хойжу» деп атты эң Х. Ч. Сангыспаага тывыска.

Алардыг хойжу 1963 чылда чүс хой бүдүргөдөн 110 хураган-ны өстүрүп алыр, хой бүдүргөдөн 2,4 килограмм дүктү кырып алыр деп хулаамнашкан, республиканың алдардыг хойжу. Өвүр районун «Торгалыг» колхозунуң кежитүүнү эң К. Ч. Шамакты болгаш болуун колхозунун чаржип турары «Искра» (Чөөн-Хемчик) колхозтун эң өн хойжуу Оңдөр Шаравиниң социалистиг чарыкка кыйгырган.

Ховалыг Чимит-Серенович колхозка ажылдап келген чылдарынын дургутунда үргүчүлү мақтадып, шаңаалдып келген. 1956 чылда ол Бүгү-эвилелдин калга ажыл-агый делегелгенин чораш. 1959 чылда аны «Областын өн өки хойжу» деп атты тывыска. Мыңаарга чок чылын Тыва АССР-нин Дээд Совединиң Президиумун Чарын эзуаар «Тыва АССР-нин алдарыг хойжу» деп атты эң Х. Ч. Сангыспаага тывыска.

Алардыг хойжу 1963 чылда чүс хой бүдүргөдөн 110 хураган-ны өстүрүп алыр, хой бүдүргөдөн 2,4 килограмм дүктү кырып алыр деп хулаамнашкан, республиканың алдардыг хойжу. Өвүр районун «Торгалыг» колхозунуң кежитүүнү эң К. Ч. Шамакты болгаш болуун колхозунун чаржип турары «Искра» (Чөөн-Хемчик) колхозтун эң өн хойжуу Оңдөр Шаравиниң социалистиг чарыкка кыйгырган.

П. СЕРГЕЕВ. ЧУРУНТА: эш Х. Ч. Сангыспаа чаш хураганнар-биле. Фото В. Луктовтуу.

БАЗА КАТАП ДӨШИТКӨН

Оң башкы астамы чөрөби чыл четкен. Бо өрткөн үенин иштиде ол хей-той оолдар, кыстарын өөрдөп, кижжиткен. Хундугу болган алдардыг ажал-херөөк улам мергежил, болуун билгени беда-дип, чонун хундуктелин чаалап ашылдаан көдө башкыларын бирээзи ол санаттынар. Кымыл ол? Тес-Хемини «Бызыл сымдыс» колхозта сес чыл шолоанын директору Алексей Дамын-дыр.

Эш Дамындын үлөгөрүгү ажылды, чон-биле эки харылазымын кымыл сымдыкчылар эки билдирер. Мыңаарга оңу чер-чер Советтеринге өрткөн солгулдаа Эрин көдө Совединиң депутаттыга сонгаанар. Депутат хулаамга төлөтпг күүседип келгенерин бирээзи эш Дамын болган. Ол—республикада эң өн ажылдыг пропагандистерин бирээзи. Ам болу солгулдага депутаттарын кандидаттарын депшидип турар үед, Кымыл сымдыс шолоанын башкылары болгаш ажылчыныры директору эш Алексей Ойдунович Дамынды көдө Советтин депутаттыг кандидатына база катап депшиктенер. Эш-өрүгүн ол улуг идегелин күтүдүп шыдаар дээрине олар анаа бүзүрөп турар. С. ОМЗААР.

АВТОСЕПТЕЛГЕ ЗАВОДУНУҢ КАНДИДАТТАРЫ

Кымалдын автосептелге заводу республиканың улус ажыл-агыйына улуг үжүр-дузалыг бүдүргөдө болур. Заводтун коллективни септелгенин шыларын экижидер, автомашиналар, шимчекчилерге немелде келеттерин бүдүргөн дүргөдери дээр социалистиг чарышты калбартып турар.

Заводта мурнакчы ажылчылар хей. Оларын аразында күш-ажылга, өөрдөлөгө, чурталгага үлөгөр-чижек болуп, орук айтыкчылары шолбаннар деп ададып турар кижилер эвөөш өвөс.

Бир өвөс сизер заводтун ажылчын бүдүргөдөн «Ажыл-агый таланы-биле кымнын-биле сүмөжип, кымдан үлөгөр ап турар сизер?» деп айтырар болунар. Кукарин алшыкчыларын, шуктуку А. Сандыктын, дарган Г. Черепановтун аттарын дынар селер.

Алессандр Сандыкович Сандык хей чылдарда заводка ажылдап, мурнакчы дүржүлганы ажылдап тургаш белик мергежили чедип ап, оңу хунду бүдүрө сайырадып, болуун ак-сеткилдиг күш-ажыл-биле мурнакчыларын оорутууга чоруп, хайнышкынын күш-ажылчы чурталга-биле чуртатп турар. Ол ам коммунист, партианын Кызыл хооркомунун кежитүү. Коммунистиг күш-ажылдын шапчызы А. Сандыкты автосептелге заводтун коллективни Кызыл хоорай Совединиң депутаттыг кандидатына депшиктен.

Дарган Григорий Петрович Черепанов орус кижжи. Мыңаарда-даа оон төртүтүнген чүрү Тыва. Оң салым-хуузу Саша Сандыкты-биле демей. Оң беш харлымында колхозка ажылдап өгөлөн болгаш дөрү чыл хуузады шериг албаны эрттирген. Кымылга келгеш алгы заводтунга ажылдап кирген, дарган тускай мергежили чедип алган. Оң сонда ол Кымылдын автосептелге заводтунга ажылдап кирген. Коммунист Черепанов заводтун ажыл-херектеринге сагыш салып, эки шымыралыг продукцияны кымыл ажылдап турар. Анаа заводтун ат-алдарында, «бүдүргөлиниң марказында» үнелги чүе чок. Бүдүргөлини мурнакчы коммунист Черепановту база хоорай Совединиң депутаттыг кандидатына депшиктен.

Улуска бараан болурун чурталгалы. Күш-ажыл дээр кымалчылар солгулда хунду депутатка кандидаттар Алессандр Сандык болгаш Григорий Черепанов дээр баддылашкынын бөөрөр.

А. ЛЕПЕШНИН.

Белеткелдер кандыгыл?

Бисте сонгулдлар хунунге кижжи бүрүзү, коллектив бүрүзү чаа-чаа чедилкинериниң, күш-ажылчы белеткелерин ужуражыр дээр улук күжө-нишкениң ажылдап турар.

Мынды-даа болза олутпай шүшпөн өрүк ажылга хожуашкынынын болганчок-ла болдурутур. Чаалаа хоорайнын чамдык агитпунктуларында ажылдын багай тургустунганын дугайында мөздөөр бо рейдини чорударыңче бисти албалаты. Мыңаарга бис агитпунктуларын, сонгулда участоктарынын болгаш бүдүрүгө албан черлеринин сонгулда-ларга белеткел ажылаарын сонугу-рап көргүзүс.

Шынал-да чамдык черлерде байдал өөрүчүгү эвөс болду. Шахтерлар сурунда «Агитпункт» деп бижиктиг бажыр бар. Оң иштинче кире бер-ливне. Ишти бейин арылгатынмаан өрөөл. Ном-дептер, шимелде дугайын чугаалаан-даа херээ чок. Ол-да агитпунктуларга хамаарышкан Чаалаа АТК-ында партия органиастынын секретари эш Вялиниң-биле чуга-га мындыг болду:

— Сонгулдага уткуштур сиз-лерниң коллективтер кандык күш-ажылчы белеткелерин белеткел тура-рың? — Бисте бо дугайында амдымын-да тодаргай чүе кылдынмаан ийин.

— Агитаторларын каймы хиле ажылдап тураларың? — Мен черде олурбас, чай чок ажылдап турар болгаш бо дугайын билбес мен. Бистин начальнигы эш Ванюковтан айтырп көрүнер, ол билер боор чаалаас.

Бо улуг бүдүрүгө черинде кескү агитацияга хамааржыр чүе черде карака клинмеди. Тудуу участогунда агитпункт. Оң даштында үш лоуунар, сонгулда хунунун дугайында календарь-пакат аскаң. «Мун-не чүгөр-лор аа» кылдыр боладымыс. Кире бер-ливне. Солунардан алган орук бол-гаш участок комиссарынын за-нымын ханада азып каан боордан башка чү-лаа чок. Тудуу мастери эш Колычинага ужуражыр бергеш, агитпунктувун кажап дериттинерин.

Кызылдын төп кудумчуларынын бирээзи — Кочетов кудумчузуун Чулуум кудумчузу-биле белдиреш-кен чери наймысалдын хей кижжи чыгыр кварталдарынын бирээзи. Мында баш таарыыр чер бар. Орта челе берген кижжи бүрүзү мында ажылдап турар үш мастери ар-зындан беки дург-сыйныг, бажы-нин, хаваанын терен дүктери хилин кара, эзелде аажы-чаныг херээжен кижини бо-ла эскерип каар. Назы-хары улгады берген азы анык ча-тыр-даа кижилер ол чазык-чагаай херээжен кижини үрдөн бөөр оңу таарыыр чүе дег;

— Олуруп, саалаңар, Биегизин шышап таарыыр мен мынаан, азе? — дег кааптарга, демги кижиниң сеткил-сагыжын чымык холдары-нын адымы-биле эде суйбалканыг, чазык хөлүгү болу бээр. Чамдыкты-рынын харын-даа оон улам чугаа-сооду кытыгып үнер. Бо болза хоорайнын баш таарыыр, эң дээр мастерлериниң бирээзи Зинаида Ивановна Васкына-дыр.

Красноярск крайнын Курагин районы Шалоболдина дээр көдө суур бар, Зинаида Ивановнаның төрттү-нген болгаш өскөн чери ол. Кызыл хоорайга 1955 чылда келгеш, баш таарыыр черинг кассиринге ажыл-дап кирген, а дараанында чылын Зинаын баш таарыыр мастериң өөреникчилине дүлөп алган. Сагыш-сеткилинге тааржыр ажылдыга ол удатпай чачыгып, өске кижиниң дузазы чокка таарып өгөлөөн. Болуңуң эзүлүг мергежилни ол мыңаар тыпшан.

З. И. Васкына ол ажылдында ам сес чыл ажыр ажылдап турар. Баш таарыыр мастериң ажылды дээрге эскеримес болду. Бо үениң дургутунда ол болуун бөдүрүл-лаа бол-за кижилерге ажыктыг, шилин арга-

грамманын контроль чуратайлары ам-лаа келбөөн, оңу манап тураар болу» дей тыртып кааш, тодаргай харылар бөөрүндөн быталап каап-тылар.

«Сельхозтехниканың» Чаалаа салбырында байдал, өске черлерге болаарга чүгөр. Техника септөри-нин графити күчүстөтүп турар. Коллектив чоокта чаа чарыштын түнелин кылып, усть-лабынчылер-нин кыйгымын чугаалаашкан, март 1-ге чедир «ДТ-54» деп 20 трактор-ларын септеп доозарын дүзөөн. Септелге мастеркамында ажылчы-нарга ажил соонда чунур дүштү кыл-ды, чөмөннөр бюджетти органиаста-таан. Эптекти О. Барымыза, токар Тугур-Хуна, моторист М. Клевес иш-каш мурнакчылар-даа эвөөш өвөс.

Кызыл булуңда болгаш нектелде социалистиг чарыштың негелдерин, оон түнөөдөргө, плакаттарын, стендилерин, хана солуну, хунду-лел самбырааны көрүштүп кылдыр кылып турары черде өвөчүгүт. Агитаторлар боттарынын сонугу-чуларыга барып беседаларын кылып турар.

Сонгулдага белеткел ажылдарын канчаар чоруп, ылаңгы социалистиг хулаамгерлерин канчаар күчүстө-түп турарын хынаар ажылды, бо таланы-биле харысалгалыг өштер-ден негелден парткомун болгаш райкукомунуң таланында кошпакан турганын бо рейдиниң илгерөөн фактылар көргүзүп турар.

«Шын» болгаш «Ленин орук» солундарың рейд бригадасы:

Х. ТАРЖАА, пенсионер-коммунист.

М. АРТАЕВ, «Ленин орук» солунун тускай корреспондентизи.

С. ПАВУ, «Шын» корреспондентизи.

БАШ ТААРЫЧЫЗЫ

Кызылдын төп кудумчуларынын бирээзи — Кочетов кудумчузуун Чулуум кудумчузу-биле белдиреш-кен чери наймысалдын хей кижжи чыгыр кварталдарынын бирээзи. Мында баш таарыыр чер бар. Орта челе берген кижжи бүрүзү мында ажылдап турар үш мастери ар-зындан беки дург-сыйныг, бажы-нин, хаваанын терен дүктери хилин кара, эзелде аажы-чаныг херээжен кижини бо-ла эскерип каар. Назы-хары улгады берген азы анык ча-тыр-даа кижилер ол чазык-чагаай херээжен кижини үрдөн бөөр оңу таарыыр чүе дег;

— Олуруп, саалаңар, Биегизин шышап таарыыр мен мынаан, азе? — дег кааптарга, демги кижиниң сеткил-сагыжын чымык холдары-нын адымы-биле эде суйбалканыг, чазык хөлүгү болу бээр. Чамдыкты-рынын харын-даа оон улам чугаа-сооду кытыгып үнер. Бо болза хоорайнын баш таарыыр, эң дээр мастерлериниң бирээзи Зинаида Ивановна Васкына-дыр.

Красноярск крайнын Курагин районы Шалоболдина дээр көдө суур бар, Зинаида Ивановнаның төрттү-нген болгаш өскөн чери ол. Кызыл хоорайга 1955 чылда келгеш, баш таарыыр черинг кассиринге ажыл-дап кирген, а дараанында чылын Зинаын баш таарыыр мастериң өөреникчилине дүлөп алган. Сагыш-сеткилинге тааржыр ажылдыга ол удатпай чачыгып, өске кижиниң дузазы чокка таарып өгөлөөн. Болуңуң эзүлүг мергежилни ол мыңаар тыпшан.

З. И. Васкына ол ажылдында ам сес чыл ажыр ажылдап турар. Баш таарыыр мастериң ажылды дээрге эскеримес болду. Бо үениң дургутунда ол болуун бөдүрүл-лаа бол-за кижилерге ажыктыг, шилин арга-

грамманын контроль чуратайлары ам-лаа келбөөн, оңу манап тураар болу» дей тыртып кааш, тодаргай харылар бөөрүндөн быталап каап-тылар.

«Сельхозтехниканың» Чаалаа салбырында байдал, өске черлерге болаарга чүгөр. Техника септөри-нин графити күчүстөтүп турар. Коллектив чоокта чаа чарыштын түнелин кылып, усть-лабынчылер-нин кыйгымын чугаалаашкан, март 1-ге чедир «ДТ-54» деп 20 трактор-ларын септеп доозарын дүзөөн. Септелге мастеркамында ажылчы-нарга ажил соонда чунур дүштү кыл-ды, чөмөннөр бюджетти органиаста-таан. Эптекти О. Барымыза, токар Тугур-Хуна, моторист М. Клевес иш-каш мурнакчылар-даа эвөөш өвөс.

Кызыл булуңда болгаш нектелде социалистиг чарыштың негелдерин, оон түнөөдөргө, плакаттарын, стендилерин, хана солуну, хунду-лел самбырааны көрүштүп кылдыр кылып турары черде өвөчүгүт. Агитаторлар боттарынын сонугу-чуларыга барып беседаларын кылып турар.

Сонгулдага белеткел ажылдарын канчаар чоруп, ылаңгы социалистиг хулаамгерлерин канчаар күчүстө-түп турарын хынаар ажылды, бо таланы-биле харысалгалыг өштер-ден негелден парткомун болгаш райкукомунуң таланында кошпакан турганын бо рейдиниң илгерөөн фактылар көргүзүп турар.

«Шын» болгаш «Ленин орук» солундарың рейд бригадасы:

Х. ТАРЖАА, пенсионер-коммунист.

М. АРТАЕВ, «Ленин орук» солунун тускай корреспондентизи.

С. ПАВУ, «Шын» корреспондентизи.

БАШ ТААРЫЧЫЗЫ

Кызылдын төп кудумчуларынын бирээзи — Кочетов кудумчузуун Чулуум кудумчузу-биле белдиреш-кен чери наймысалдын хей кижжи чыгыр кварталдарынын бирээзи. Мында баш таарыыр чер бар. Орта челе берген кижжи бүрүзү мында ажылдап турар үш мастери ар-зындан беки дург-сыйныг, бажы-нин, хаваанын терен дүктери хилин кара, эзелде аажы-чаныг херээжен кижини бо-ла эскерип каар. Назы-хары улгады берген азы анык ча-тыр-даа кижилер ол чазык-чагаай херээжен кижини үрдөн бөөр оңу таарыыр чүе дег;

— Олуруп, саалаңар, Биегизин шышап таарыыр мен мынаан, азе? — дег кааптарга, демги кижиниң сеткил-сагыжын чымык холдары-нын адымы-биле эде суйбалканыг, чазык хөлүгү болу бээр. Чамдыкты-рынын харын-даа оон улам чугаа-сооду кытыгып үнер. Бо болза хоорайнын баш таарыыр, эң дээр мастерлериниң бирээзи Зинаида Ивановна Васкына-дыр.

Красноярск крайнын Курагин районы Шалоболдина дээр көдө суур бар, Зинаида Ивановнаның төрттү-нген болгаш өскөн чери ол. Кызыл хоорайга 1955 чылда келгеш, баш таарыыр черинг кассиринге ажыл-дап кирген, а дараанында чылын Зинаын баш таарыыр мастериң өөреникчилине дүлөп алган. Сагыш-сеткилинге тааржыр ажылдыга ол удатпай чачыгып, өске кижиниң дузазы чокка таарып өгөлөөн. Болуңуң эзүлүг мергежилни ол мыңаар тыпшан.

З. И. Васкына ол ажылдында ам сес чыл ажыр ажылдап турар. Баш таарыыр мастериң ажылды дээрге эскеримес болду. Бо үениң дургутунда ол болуун бөдүрүл-лаа бол-за кижилерге ажыктыг, шилин арга-

АЛДАРЛЫГ СААНЧЫ

Хажыг Самбиевна Куулар бичи-линден тура-ла күш

СОВЕТ АРМИЯНЫҢ БОЛГАШ ШЕРИГ-ДАЛАЙ

ФЛОДУНУҢ 45 ЧЫЛ ОЮНГА УТКУШТУР

ЧАЛБЫШТЫҢ ЧЫЛДАРНЫҢ КИЖИЛЕРИ

АРТИЛЕРИСТ-ДАЙЫНЧЫ. Немец фашисти...

дошун тулушкунарга ийн ай ажы туржуп турган. Одессанын маадырлыг...

Дайынчы баштайгы хуниеринде фашистер...

Артиллериянын огу-биле эжелекчилерин хайра...

Артиллерист-дайынчынын эресидим, туруштук...

орденнери-биле болгаш үш медалдар-биле шаднаткан.

Николай Гаврилович ам бистия республиканын...

ОН СЕС ЧЫЛДАР ЭРТСЕ-ДАА...

Сержант Константин Макарович Глушков дайына...

ДЕМИСЕЛГЕ КАҢНАТТЫНГАН НАЙЫРАЛ

АГААР ФЛОДУНУ ХУНИЕРЕ авиаторларын...

Биринчи дараагы авиаторларын байырлыгы...

Ийн дугаары огулустун тургуну маан...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Улут-Хемни, төрөөн ынак хоорайн Бийли...

Ийн дугаары огулустун тургуну маан...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

за оларын-биле улаштыривс. Байырда...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

кир, быжыг туруштук чоруун көргүзүп...

— Сөөлүндө көп шаанатканын ийгин...

Ол болза 1944 чылдын апрельде Польшанын...

Ол болза 1944 чылдын апрельде Польшанын...

Ол болза 1944 чылдын апрельде Польшанын...

Дайын доогулданган бээр он сес чылдар...

Төрөөн чүрт бодунун маадырларын кезеде...

Эш Глушков дайыннын инвалдин болзажок...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

ШКОЛА, башкы, куч-анжол

Кижизидилгеге ада-иениң ролю

Кижиниң бозулу өки мезушынарлыг болуп...

Чижек кылдыр Сарытлар Сүрүнчү өг-бүлө...

Алазы ажалдан келгеш, бичин уругуларын...

Бо өг-бүлөдө үш кижик школада өөренип...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Бо ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Ада-иени уругуларын хун чурумун сагып...

Бо найралдыг өг-бүлөгө кижизидилгениң...

Бичин уругулар ажык чөпшү, бутурчөтөп...

Бийымба Чедер школазынын ада-иелер...

реия берип болур. Чижек, Кызыл-Мажалык...

Уранның чурумун класс хуралына баа катар...

Ол ышкаш «Кара-Хөл» колхозта коммунист...

Кызыл-Мажалык школазында Плотников...

Оолдарның пезин школага эжелекчилерин...

Кызыл-Мажалык сурда Сүрүнчү өг-бүлө...

Олар Бийымба — «Тилдег» совхозтун...

Бийымба Чедер школазынын ада-иелер...

Олар Бийымба — «Тилдег» совхозтун...

Бийымба Чедер школазынын ада-иелер...

Кызыл хоорайнын Пионерлер бажынында...

Чурунта: Самодельстер бөлүмүнүн киржикчилери...

ажытпай оорайп эжелекчилерин чүдө ажалы...

Чамкык ада-иелер уругуларына чурумун...

Иде, помчан мен. Өзүп келгеш, Олег ышкаш...

Ада кижиниң ном дамчытыр олугуна чугаалаан...

Хостуг шактарыны ажалыларынын ужуруду...

Чамкык өг-бүлөлөргө мындыг баа бир таары...

Уругуларын четлес чурумун ада-иениң чугаала...

Уругуларын шын кижизидилгени болза оларын...

Уругуларын шын кижизидилгени болза оларын...

Уругуларын шын кижизидилгени болза оларын...

Уругуларын шын кижизидилгени болза оларын...

Уругуларын шын кижизидилгени болза оларын...

Кызыл хоорайнын Пионерлер бажынында авиамодель, чурук...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

Ийн мен дыка үр боданган мейн дайын...

